

Director Editorial: Juan Rubio.

Redactor Jefe: José Lorenzo.

Coordinador: Jordi Llisterrí.
jllisterri@vidanueva.es

Diseño: Sonsoles Hernández.

VidaNueva.es

VN Catalunya

Junio 2013 · Nº 13

SE138332

ENS EN SORTIREM AMB VALORS

Com sortirem de la crisi?

L'economia no és neutra. Ha d'estar al servei de les persones. I l'economia no és una fatalitat atmosfèrica contra la qual no hi ha res a fer. Els diners els mouen les persones, que prenen decisions, i les seves decisions acaben afectant les persones. Això que sembla tan fàcil

d'entendre, és el que explica que la Doctrina Social de l'Església posi l'accent en els valors i els principis que han de guiar l'acció econòmica. Perquè són valors i principis que han d'incidir en les persones que prenen les decisions que ens afecten, però també en les nostres decisions. Amb

aquest punt de partida hem plantejat la conversa i els comentaris que presenta aquest número. La pregunta és com sortirem de la crisi. La resposta és actuant amb valors diferents dels que ens han portat fins on hem arribat. Pot ser amb propostes alternatives o reformant el que ha deixat

de funcionar. Dos economistes cristians vinculats a entitats socials, **Josep Maria Cullell** i **Salvador Busquets**, ens ofereixen algunes respostes. Una d'important és que les coses s'haurien d'haver fet d'una altra manera. I, sobretot, que a partir d'ara també caldria fer-les d'una manera diferent.

La crisi dels valors

JORDI LLISTERRI

FOTOS: EULÀLIA MUNTANÉ

L'economia també pot parlar des dels valors. Això és el que demana la Doctrina Social de l'Església. És des d'aquest punt de partida que hem assegut dos economistes compromesos en la tasca social perquè ens donin la seva visió per sortir de la crisi. **Josep Maria Cullell** és conegut per la seva trajectòria política, però, durant deu anys, va ser president de l'Hospitalitat de la Mare de Déu de Lourdes i, actual-

ment, encara en presideix la fundació d'obra social de l'entitat. També és degà del Col·legi d'Auditors Internacionals d'Afers Econòmics de la Santa Seu. **Salvador Busquets** també és economista i, durant disset anys, ha estat la cara visible de la Fundació Arrels d'acollida als sense sostre. Va deixar la direcció d'Arrels el novembre passat i col·labora amb el Centre d'Estudis Cristianisme i Justícia. Amb ells, busquem una mica de llum al final del túnel.

Hi ha més raons per a la desesperança que per a l'esperança?

Salvador Busquets (SB): La idea que deixem als nostres fills una situació més complicada que la que vam trobar nosaltres és molt dura. Però també crec que és reversible. Hi ha elements que ho fan possible. A Arrels, primer em vaig adonar de les dificultats per trobar finançament,

Josep M. Cullell (JMC): Estic d'acord que l'esperança està justament en el fet que hi ha un món que viu la solidaritat com un valor fonamental. Això és l'única esperança que hi ha en aquest moment amb el panorama que tenim. I potser aquesta crisi pot significar un cert canvi del que la gent creu i valora.

Però no estic tant d'acord amb que ningú no ho hagi dit. Hi ha dos premis Nobel com **Stiglitz i Krugman** que ja van dir que això no rutllava. I quan Espanya anava bé, tots els informes d'organismes internacionals estaven dient que la productivitat per treballador tenia taxes negatives.

No sembla que els fessin gaire cas.

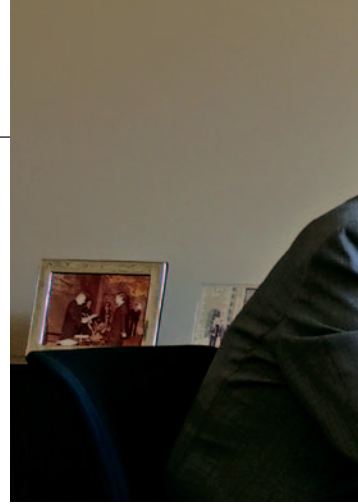
JMC: Estic d'acord que ningú no en feia cas, però els informes hi són, encara que la gent mirava a un altre lloc perquè li convenia. És que aquesta crisi és la crisi de la

“Aquesta crisi és la crisi de la cobdícia i de l'avarícia” (J. M. Cullell)

però de seguida vaig veure que la gent és molt solidaria. La primera matèria sobre la qual es basa el país està feta de ciutadans solidaris a qui el dolor aliè fa moure, sempre i quan vegin projectes amb cara i ulls.

El que trobo a faltar és un bon diagnòstic de tot el que ha passat aquests quinze o vint anys. Que hi hagi algú de pes que ens digui en què ens hem equivocat i quines conseqüències ha tingut. Que per exemple ens digui que no és normal tenir tants habitatges buits. O el perquè d'una dinàmica que privatitza beneficis i socialitza pèrdues.

cobdícia i de l'avarícia. De poder guanyar més personalment per mitjà d'instruments que no tenien res a veure amb l'economia real. Ens van voler fer creure que s'havien acabat els cicles econòmics i que l'Estat, com més reduït millor. I ara, sense els instruments econòmics i polítics que hi havia abans d'aquesta onada, no s'ha pogut moderar el cicle negatiu. A més, a la crisi financera internacional i a la que viu Espanya per haver optat pel totxo com a model de creixement, a Catalunya s'ha d'afegir un tercer factor que és el dèficit fiscal. Si Europa i Espanya

tenen pocs instruments, Catalunya no en té cap.

SB: És una crisi composta per diverses crisis superposades que fan molt difícil identificar què porta a què: la deslocalització, el predomini de les finances per sobre de l'economia productiva... I en el cas d'Espanya, haver destinat els recursos a infraestructures innecessàries i a un sector productiu com la construcció d'habitatges. I tots els que van avisar, no van ser escoltats. Em sorprèn veure que gent com Stiglitz clamava en el desert. Seria un **Joan Baptista** actual. I a més, no era l'únic que ho deia.

JMC: Es que la potència del moviment neoconservador i del liberalisme sense fre s'ho ha emportat tot.

SB: S'ha relativitzat tot: l'equitat, l'ètica, la justícia... I s'ha entronitzat com a un valor absolut la consecució del benefici màxim, immediat i individual.

“La primera matèria sobre la qual es basa el país està feta de ciutadans solidaris a qui el dolor aliè fa moure” (S. Busquets)

ció del benefici màxim, immediat i individual.

Estem en condicions de corregir-ho? L'avarícia i la cobdícia formen part de la història de la humanitat...

JMC: No ho sé. Suposo que sí. Però l'esperança no la vull perdre. Precisament aquí veig molt important el que aporta el cristianisme i el paper de l'Església. I també la bona gent que creu que és possible enfocar d'una altra manera l'economia. S'ha fet

evident que amb aquest sistema no es va enlloc.

Però en té la culpa només el sistema financer? Sí, podem dir que bancs i caixes eren una colla de lladres i que molts haurien d'anar a la presó. Però no només ells. I per això són tan importants els valors: al país són molts els que han acceptat crèdits per sobre del valor de les coses pensant-se que els pisos pujarien eternament. I quan s'acceptava un crèdit per donar la volta al món? O quan pensàvem que amb l'euro els tipus d'interès sempre serien baixos i que podíem endeutar-nos més? N'hi ha uns de més culpables que altres, però de culpables de la situació on hem arribat n'hi ha molts.

SB: És veritat que hi ha gent que ha acceptat més del que podia assumir, però també és veritat que hi ha persones que les han enganyat. →

PEPE MENÉNDEZ, director adjunt de Jesuïtes Educació

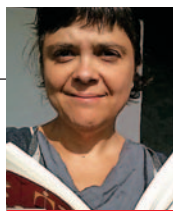
“CAL SABER EDUCAR ELS NOSTRES FILLS”

La crisi econòmica i la gestió política que se n'està fent tenen conseqüències sobre el finançament públic de l'educació. Però l'escola està en crisi des de fa més d'una vintena d'anys. S'ha parlat molt sobre la necessitat de repensar el sentit de l'educació en el context de la societat i l'economia del segle XXI. La mateixa organització escolar no respon al tipus d'escola que ha d'abordar els reptes presentats per l'educació dels nostres infants i joves. L'actual situació de crisi ens obliga a pensar l'educació amb els mateixos o menys recursos de què hem disposat en les últimes dècades.

Cal ser agosarat en el moment de plantejar i decidir com distribuïm els recursos de tot tipus. Al mateix temps, cal saber educar els nostres fills i filles en una doble visió: per una banda, ajudar-los a entendre la gravetat del moment i la necessitat d'orientar-se vers el proïsme; i de l'altra, estimular-los en l'esforç de preparar-se per a un món que serà diferent, cosa que no vol dir pitjor.

C taula rodona

NÚRIA ICETA, editora de 'L'Avenç'

JMC: Cert, però per això parlo d'una determinada classe mitjana o mitjana-alta. Gent que també ha fet el viu.

Però hi ha possibilitat de reforma del sistema?

JMC: Fa uns quants anys, algunes persones benestants se m'esgarriaven quan els deia que els que es manifestaven a Seattle o a Gènova tenien raó. Però és que, ara, hi ha un moviment transversal molt extens de gent que creu que això no funciona i que això ha de canviar. També veig que hi ha unes alternatives que, per més bona voluntat que tinguin els sacrificats militants que les defensen, em resulten d'una ingenuïtat terrible. Per això que no veig clares alternatives com la de la **Teresa Forcadell** i l'**Arcadi Oliveres**.

Però crec que aquest capitalisme s'ha de reformar profundament. El canvi no vindrà per models alternatius que crec que han fracassat. Carregar-se el sistema és ingenu. El canvi vindrà per un model de capitalisme molt més controlat per l'Estat, un mercat lliure però no tan lliure, i un Estat del benestar que és el que ha assegurat la cohesió i la pau aquestes darreres dècades a Europa. Quan s'ha volgut desmuntar això, ha estat el desastre. Per això parlo de canvi de valors: un moviment transversal de gent que exigeixi això als polítics.

SB: El problema és que hi ha hagut un petit grup amb una força econòmica molt important que ha buscat

“CAL REBEL·LAR-SE AMB ARGUMENTS”

Digueu sí, quan és sí; no, quan és no” (Mt 5, 37a). Diguem-ho clar: els ciutadans en general no hem viscut per sobre de les nostres possibilitats. Més aviat hem pecat per omissió. I en el món de la cultura també ens havíem acomodat no a l'abundància, sinó a la ignorància, a la ficció que els recursos eren infinits. Ara hem d'assumir responsabilitats, cadascú la seva. I corregir el rumb. Els polítics que van destinar els beneficis del totxo a construir equipaments sense mancomunar serveis, pensar en els costos de manteniment o escoltar el teixit cultural dels pobles i ciutats. I els ciutadans que hem anat acceptant tot el que se'ns posava al plat sense preguntar-nos d'on venia, sense implicar-nos en les decisions que ens afecten a nosaltres i als nostres conciutadans. Hem d'aprendre les lliçons de la història per no repetir errors, i això no és possible al marge de la cultura. Cal rebel·lar-se amb arguments. I tampoc no hi pot haver transcendència allà on es menystenen els símbols. Hem de llegir per saber, escoltar per parlar, mirar per triar, enriquir-nos per compartir.

només el benefici propi a costa dels altres. I ho ha fet en connivència amb una classe política que ha estat contaminada d'una manera de pensar l'economia que es justificava només amb el creixement. I si aquests

moviments alternatius posen el crit al cel és perquè tenen uns valors completament diferents. El pacte pel qual es va constituir l'Estat del benestar desapareix quan hi ha gent que no necessita l'economia real per enriquir-se de manera desorbitada i no estan sotmesos a un control, o ni tan sols a un impost sobre les transmissions financeres. Per això, la solució passa per una classe política molt més propera als ciutadans. Han de fer una reflexió sobre el tipus de societat que es vol i han de tenir la capacitat de ser independents de les pressions econòmiques. Però sense classe política no hi ha solució.

JMC: Jo sóc una mica més optimista respecte a la possibilitat d'unes institucions financeres europees o internacionals portades per bona gent. Per exemple, ara fa deu anys

“Els responsables polítics i econòmics haurien d’acostar-se més al sofriment” (S. Busquets)

que col·laboro en la revisió de les finances del Vaticà. Doncs bé, mai no hauria pensat que el banc del Vaticà faria un canvi com el que s’està iniciant en aquests moments. Mai. I un exemple menor: fins ara, quan

els cinc auditors internacionals ens reunim a Roma anàvem a un hotelet senzill prop del Vaticà. Doncs ara ni això, tots a Santa Marta.

Els signes d’esperança estan aquí. I com a signe dels temps i canvi de

valors és molt important l’arribada del papa **Francesc**: que faci els discursos que fa, que digui el que diu... “On és el teu germà?”, l’exclòs; aquesta és la pregunta que t’has de fer, no si portes un birret d’un color o d’un altre.

I sabeu què vol dir que el Papa digui que si no es té banc amb principis ètics no cal que existeixi, quan fins fa poc s’havia actuat sense cap mena de control? També és veritat que els vaticanistes havien fet l’IOR més gros del que era. Tot i ser un organisme internacional, el seu volum seria el d’una caixa comarcal, i al costat de Bankia els problemes de l’IOR no són res. El que passa és que era més greu perquè és de l’Església.

SB: Jo posaria un accent complementari. En el moment que la ciutadania vegi que en alguns sectors, en algun lloc, en alguna àrea, s’està aplicant en la governança una acció que primer defensi les persones, es començarà a generar una esperança de possibilitat de canvi. En alguns llocs s’està aplicant, però caldria que apareguessin persones rellevants

JESÚS RENAU, jesuïta

“DÉU ACTUA I TRANSFORMA EL MÓN”

L’actual crisi de la societat ha obert moltes ferides que semblaven cicatritzades, i n’està creant altres de noves i no previsible. Ja deia Peguy que, molts cops, “la ferida és per on pot entrar la llum”. I és cert, actualment està entrant una nova llum enmig de tanta injustícia, corrupció, retallada i pèssima gestió moral del capital especulatiu.

La llum que entra motivada per les ferides ens desperta actituds, capacitats creatives i solidaritat. Hi ha una quantitat incalculable de llums grans

i menudes en els moments actuals. Petites, com entre veïns, persones de la mateixa escala, amics i familiars. Grans, com quan s’ajunta tanta gent per evitar un desnonament, o protestar, o recollir menjar. Podem parlar d’espiritualitat?

I tant! El que ha posat en marxa tant moviment social és la compassió, la capacitat de situar-se al lloc d’altri, de digerir en el cor les situacions i obrir-se al patiment, la indignació en contra de la corrupció i la injustícia.

Aquestes actituds neixen de dins, del fons, on habita i ens mou l’Esperit. Déu actua i transforma el món inspirant i proposant al nostre cor els valors evangèlics. Aquesta espiritualitat algunes vegades està articulada al voltant d’una comunitat, d’unes parròquies... Altres cops, neix de manera espontània del moviment interior i actua sense donar-hi importància, intenta ser eficaç en la mesura del possible. Alguna cosa molt profunda s’està movent.

C taula rodona

→ del món de l'economia i les finances i diguessin: "Demanem disculpes, ens hem equivocat, això no serveix". Hi ha d'haver un reconeixement del que ha passat perquè la gent es cregui que hi ha coses que canviaran. Ara, la ciutadania no es creu absolutament res del que es diu, i el que diuen els moviments alternatius és que no podem continuar així.

Aquí és on cal insistir en la Doctrina Social de l'Església?

JMC: Aquest discurs alternatiu al capitalisme des del punt de vista ètic, d'estar més al costat de les persones, l'Església ja l'ha fet, però desgraciadament ningú no n'ha fet gens de cas. Només cal llegir *Arrels Cristianes de Catalunya*, que va redactar el bisbe **Joan Carrera**. O el *Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, que pocs s'han llegit. És a dir, tan clar com que guanyar-se la vida especulant està malament. I això ho diu la doctrina eclesial, i ja ho deia sant **Ambròs**.

SB: O si ens creiem que la propietat privada està en funció de les necessitats de l'altre, què fem amb els desnonaments? Cal més coneixement i aplicació d'això.

I no s'ha escoltat o no s'ha parlat prou fort?

JMC: Hi ha un desconeixement perquè a vegades és més important el testimoni que les paraules. Es pot tenir una gran doctrina social, però si veus que l'Església guarda lingots d'or... L'Església, que té una doctrina que és una joia, surt al carrer per la

píndola de l'endemà i no surt pels 88 milions que cobra un banquer acomiadat. Llavors, calla. Al costat del testimoni de l'acció social, cal dir que això és insuportable.

Per això insisteixo en la importància de les paraules del papa Francesc. Això, junt amb la humilitat de plegar de **Benet XVI**, ha sacsejat la gent. I Francesc ho va dient del dret i del

revés. Ho hem de repetir i insistir fins a cansar-nos. Sempre hi haurà un bon empresari que en farà alguna, però que pensarà: "Si el Sant Pare diu això...". L'Església continua tenint una autoritat moral.

SB: Tothom sap que l'Església com a realitat humana també pot tenir defectes... Ara bé, una cosa és que la realitat sigui defectuosa i una

GUILLEM CARBONELL, periodista i cap de Màrqueting Digital d'Enciclopèdia Catalana

"QUE EL MÓN DIGITAL ENS FACI MÉS CRÍTICS"

Estem en el moment més complex socialment, econòmicament i nacionalment que molts hem viscut. "I el pitjor és que no es veu el final del túnel", sentim a dir.

I als periodistes la crisi ens ha arribat quan ja tots estem immersos en el nou paradigma de la comunicació. Els que volem som emissors i receptors alhora, encara que no treballem en el món dels mitjans. Ja no vivim en l'era de la comunicació de masses, sinó que tendim més i més cap a la de la comunicació hipersegmentada. La paraula *massa*, de fet, ha desaparegut del nostre llenguatge quotidià. Què podria canviar la crisi en aquest àmbit? Posats a triar, m'agradaria que ens fes més crítics i constructius. És i serà clau saber aprofitar la diversitat d'emissors per triar referents que ens serveixin per tirar endavant i trobar noves vies.

Perquè amb una oferta comunicativa digital gairebé infinita com l'actual, el més important és saber decidir a qui seguir i formar-nos un criteri propi. Que les noves tecnologies ens ajudin a ser molt crítics i constructius, dues característiques indispensables per sortir-nos-en.

“N’hi ha uns de més culpables que altres, però de culpables de la situació n’hi ha molts” (J. M. Cullerell)

que decideixen i uns exclosos, i la perifèria no compta. Doncs mentre això sigui així...

I els ciutadans hi podem fer alguna cosa?

SB: Quan les estructures fallen, l’important és l’actitud. I una és tenir present en el dia a dia la gent que està patint més. Començar a reconstruir el pensament intern i la vida de cadascú de manera que tinguem present el qui pateix. I des d’aquí no saps l’energia i la imaginació que poden sortir. Hem de començar aquest canvi en nosaltres i, des d’aquí, pro-

posar i donar suport a maneres de fer diferents.

Acabo amb un exemple. Ara es parla de sobresous de 4.000 euros que caldrà veure si són legals o no. Però, a més d’això, un periodista podria recordar que aquest sobresou equival a deu rendes mínimes d’inserció, que sí que es persegueixen per frau. Què passaria si comencem a posar una cosa al costat de l’altra? Analitzem el món des dels ulls de qui realment no té res? Això ens donaria moltes pistes per fer un discurs econòmic rigorós i potent.

“ELS CANVIS REALS VINDRAN DELS MOVIMENTS SOCIALS”

altra és que el model o el sistema sigui defectuós. I això és el que està passant en l’economia.

Què ens pot dir la gent que més pateix la crisi?

SB: A vegades es dona poca importància a la dimensió transformadora que té la proximitat amb el qui pateix. El sofriment de l’altre mai no ens deixa indiferents. Ens afecta. Per això els responsables polítics i econòmics haurien d’acostar-se més a aquesta realitat. Deixar-se tocar i interpel·lar, obrir-se una mica. Quan coneixes el patiment, és quan pots dir que allò és inacceptable i que les coses han de canviar. I més encara quan ens estem jugant el futur en la mesura que estem traient possibilitats de desenvolupament als nens que viuen aquesta situació. És quan entens què vol dir que això és així perquè hi ha hagut algú que va escollir apropiant-se d’una gran part de la riquesa que no li pertanyia. Això és el fruit de la cobdícia. Un grup petit amb un gran poder econòmic que fa el que li convé, fins i tot carregant-se el benestar futur.

JMC: És el que diu Francesc: que en aquest món, aquesta globalització i aquest sistema capitalista, tal com els tenim muntats, hi ha unes elits

EDUARD IBÁÑEZ,
director
de Justícia
i Pau

La crisi ha fet més visibles les perversions, contradiccions i limitacions del nostre model econòmic i polític. S’ha estès una insatisfacció generalitzada i profunda, però també una consciència més clara de la possibilitat d’avançar cap a nous models, encara que aquests no siguin clars. Els canvis reals no vindran de les institucions, els partits polítics i els poders fàctics dominants (que més aviat s’hi resistiran), sinó de la ciutadania organitzada i els moviments socials, com és habitual en la història.

Per això proliferen iniciatives cíviques que promouen transformacions en profunditat. En l’àmbit de l’economia, aquestes iniciatives ens fan avançar cap a noves formes de producció i consum, allunyades de l’individualisme competitiu i l’obsessió pel lucre, i orientades, en canvi, a la cooperació, el benefici social i la sostenibilitat. En la política, moviments nous i antics empenyen cap a una superació democràtica de les institucions existents i cap a reformes que assegurin la subsistència digna i els drets fonamentals de les persones.

Sesión de trabajo de la Unió de Religiosos sobre la banca ética

Un banco sin ánimo de lucro

JORDI LLISTERRI

El mayor problema de la economía de los cristianos no es el dinero, son las personas”. Es la reflexión de **Marisa Roset**, ecónoma de la Compañía de María. Lo contaba en una jornada de trabajo de la Unió de Religiosos de Catalunya que se celebró el pasado mes de mayo sobre las finanzas éticas. En la sesión se presentó a los responsables económicos de varias congregaciones religiosas la experiencia de Fiare. Esta banca, que opera en varios puntos de España desde el 2007, está consolidando su estructura bancaria para operar definitivamente como un banco con todos los servicios el próximo año. Por eso, los últimos meses han organizado encuentros con distintas entidades –entre ellas, buena parte confesionales– para buscar su apoyo.

Jordi Ibàñez y **Eulàlia Reguant** explicaron el funcionamiento de Fiare a los religiosos: “No somos una banca normal que luego destina sus beneficios a la obra social. Lo que hacemos es que la actividad propia de la entidad financiera tenga una finalidad social”. Para construir esta alternativa financiera funcionan inspirados en el modelo cooperativo. Su objetivo es financiar, a través del ahorro de los impositores, proyectos de cooperación y de inclusión social,

o actividades de entidades con valores sociales y medioambientales. Por ejemplo, tiene un convenio con Cáritas para adelantar el dinero de un proyecto europeo, o han financiado a Justicia y Paz para que pueda seguir sus campañas de sensibilización y su actividad mientras no cobran las subvenciones ya concedidas.

Implicación de los socios

Como toda banca, los impositores cobran intereses y los que reciben un préstamo los pagan, pero “no se pretende ganar el máximo beneficio posible en el menor tiempo posible”, asegura Ibàñez. A los que dejan su dinero en Fiare, se les informa de proyectos que se financian y los socios participan en las decisiones. Pero como una banca ética no puede ser una ruina, los proyectos financiados también tienen que ser viables desde un punto de vista económico. Así han conseguido en España 33,5 millones de ahorro y 4 millones de capital social de más de 3.500 socios. De ellos, 700 son de Cataluña, la mayoría particulares que pueden participar en el capital a partir de 600 euros.

En la sesión de la URC contaron su experiencia dos congregaciones que ya forman parte de Fiare. Por ahora, el interés con el que han recibido

Fiare algunas congregaciones no lo han encontrado en los responsables de economía de los obispos.

Marisa Roset explicó que las religiosas de Lestonnac se decantaron por esta opción porque consideraron fundamental que “los bienes de la Compañía tuviesen una destino de acuerdo con nuestras finalidades”. Y están satisfechas de participar en una iniciativa civil que “busca el bien de las personas y los pobres”.

También contó su experiencia el provincial de los Capuchinos, **Gil Parés**. “Si alguna cosa somos los capuchinos, somos pobres, gracias a Dios”, o sea que poco ahorro tenían para invertir, aunque ya participaban en Acció Solidària Contra l'Atur, un proyecto de microfinanciación para crear ocupación. Pero recibieron una herencia inesperada y decidieron que era el momento de depositarlo en Fiare.

Actualmente, Fiare está terminado el proceso para convertirse en una sección de la Banca Popolare Etica italiana, lo que le permitirá operar en España como una entidad más y no solo como una banca de depósitos a plazo, como hasta ahora. Tendrá su autonomía de actuación y representará, de entrada, un 6% del banco italiano. Así empezará a funcionar entre nosotros un banco sin ánimo de lucro.